

ВПЛИВ ЗМІНИ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ДЕМОГРАФІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН

УДК 911.3

Пономаренко І.Є.,

Магістрант 2 року навчання

факультету економічної інформатики

ХНЕУ ім. С.Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто демографічну ситуацію як складову національної безпеки. Була розглянута демографічна ситуація в країні порівняно з іншими країнами світу та виявлено, що зниження народжуваності та старіння нації загрожує демографічній безпеці, також в статі виявлено напрямки для регулювання демографічної ситуації в країні.

Ключові слова: демографічна ситуація, економічна безпека, демографічна безпека, трудові ресурси, демографічне навантаження, чисельність населення, старіння нації, природній приріст.

Аннотация. В статье рассмотрена демографическая ситуация как составляющая национальной безопасности. Была рассмотрена демографическая ситуация в стране по сравнению с другими странами мира и выявлено, что снижение рождаемости и старения нации угрожает демографической безопасности и были обнаружены направления для регулирования демографической ситуации в стране.

Ключевые слова: демографическая ситуация, экономическая безопасность, демографическая безопасность, трудовые ресурсы, демографическая нагрузка, численность населения, старение нации, естественный прирост.

Summary. The article examines the demographic situation as a component of national security. The demographic situation in the country was examined in comparison with other countries of the world and it was revealed that the decline in the birth rate and the aging of the nation threatens demographic security and directions were found for regulating the demographic situation in the country.

Keywords: demographic situation, economic security, demographic security, labor resources, demographic burden, population, aging of the nation, natural growth.

В останній час, часто постають питання про чисельність населення на планеті. Гостро ставляться питання про контроль народжуваності задля попередження перенаселення Землі. Проте, подібна ситуація не є реаліями для деяких держав. У сучасному світі чисельність населення зростає щоденно. Причому, орієнтуючись на світові тенденції можна побачити, що народжуваність майже у двічі перевищує смертність. Загалом, кожного дня народжується близько 300 тисяч осіб, в той час, коли помирає близько 130 тисяч. До того ж, кількість чоловіків у світі більше ніж жінок. 50,4% населення світу складають чоловіки, а жінки 49,6%.

У таких країнах як Китай та Індія, чисельність населення складає більше 1 мільярд осіб. На третьому місці знаходиться США з населенням приблизно 300 млн. осіб.

Демографічна безпека залежить від чисельності населення, а на її стан впливають депопуляційні явища в Україні. Основною причиною зменшення населення є депопуляція, тобто перевищення смертності над народжуваністю. Однією з реальних загроз демографічній безпеці є саме депопуляція, особливістю якої в Україні є, з одного боку, низький, порівняно навіть з розвинутими країнами, рівень народжуваності, а з іншого – катастрофічно високий, характерний для слаборозвинутих країн, рівень смертності. Це дозволяє оцінювати сучасну демографічну ситуацію як кризову, таку, що являє собою загрозу демографічній безпеці країни.

Водночас явище депопуляції – скорочення чисельності населення за рахунок його природного зменшення – на європейських територіях нині вже перестало бути незвичним: близько третини європейських держав на сьогодні фіксують природне скорочення населення.

Також слід зазначити, що значна частка європейських країн з відчутним загальним і природним зменшенням населення нині представлена державами Східної й Центральної Європи та деякими іншими європейськими країнами з пострадянського простору, де загальна соціально-демографічна ситуація залишається досить

несприятливою. Україна серед європейських країн вирізняється саме масштабністю й затяжним характером депопуляції.

Для прикладу, порівняємо чисельність населення України з деякими країнами Азії та Африки, та країнами з найбільшою чисельністю населення у світі.

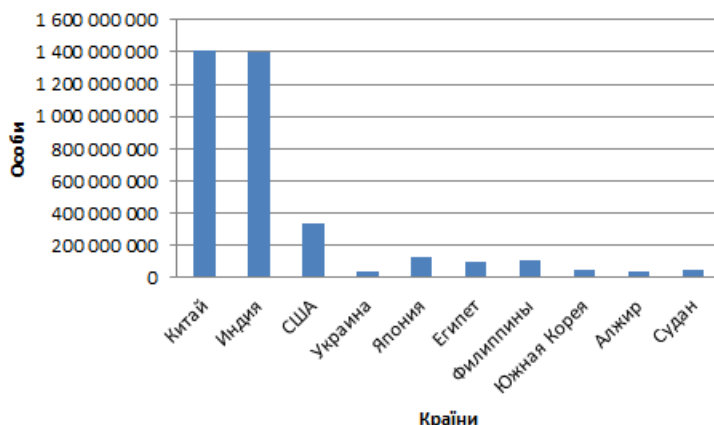

Рис. 1 Чисельність населення за країнами

Як можна побачити з рис.1 чисельність населення України нижче навіть за аграрно-індустріальні африканські країни, такі як Алжир. У африканських країнах досить велика як народжуваність, так і смертність. Проте, за рахунок великої народжуваності, чисельність населення також залишається на високому рівні. Народжуваність у всіх країнах перевищує показники смертності, окрім України (рис.2).

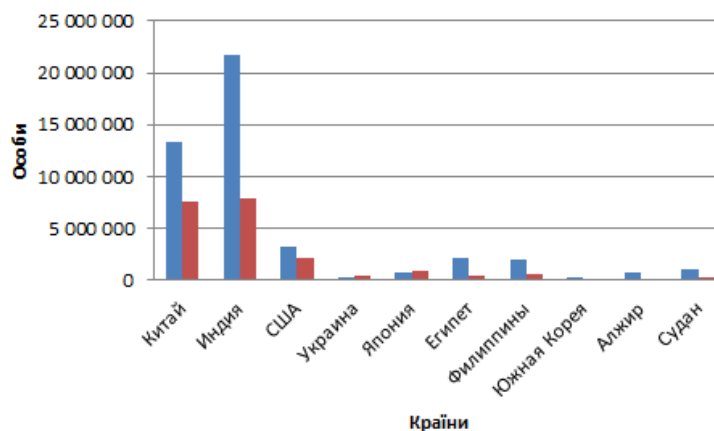

Рис. 2 Показники народжуваності і смертності за країнами у 2020 році

За результатами більшості сучасних демографічних прогнозів, поточне XXI ст. буде для планети «століттям старіння». До того ж, як вважають експерти ООН, у випадку збереження наявних демографічних тенденцій у більш розвинутих регіонах світу на найближчі 10-15 років збільшення чисельності населення тут може забезпечуватися виключно за рахунок міграції, але прогнозований приплив мігрантів навряд чи зможе надалі компенсувати очікуване перевищення смертності над народжуваністю у цих регіонах. Слід зауважити, що заселення території країни іншими націями значно відображається на демографічній безпеці країни та може згубно відобразитися на українській нації.

Народжуваність в Україні значною мірою обмежується як факторами економічного порядку (недостатня заробітна плата, недостатня кількість робочих місць), так і соціального (зміна репродуктивних устав та норм, що виражається у масовому розповсюдженні одnodітних сімей). Зараз у Європі, і Україні зокрема, звичайною практикою є одна-дві дитини на сім'ю.

Зважаючи на все це, можна зробити припущення, що народжуваність не збільшиться доки політика держави, щодо народжуваності не стане на новий рівень та не буде збільшений рівень розвитку медицини та допомоги вагітним.

Збільшення чисельності населення на планеті відбувається за рахунок високої народжуваності у інших країнах. Ситуація ж в Україні викликає необхідність розробки стратегічних рішень для стимулювання народжуваності та зниження смертності. До того ж, необхідно контролювати міграційні процеси та заохочувати українців залишатися в Україні.

Література

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

2. Баб'як Г.П. Демографічні чинники та їх вплив на відтворення трудового потенціалу України / Г. П. Баб'як // Соціально-трудова відносини: теорія та практика. - 2014 - № 1. - С. 362-366.

3. Магдич А. С .Вплив соціальних факторів на економічне зростання: вітчизняний аспект / А. С. Магдич // Економічний нобелівський вісник. - 2015. - № 1. - С. 68-78.

4. Плинокос Д.Д. Аналіз впливу природного та механічного руху населення на стан трудових ресурсів // Держава та регіони. - Серія: Економіка та підприємництво, 2015. - №4(85). - С. 18-23

5. Природний рух населення [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Статівка Н. В. Демографічна складова економічної безпеки України / Н. В. Статівка, А. А. Смаглюк // Теорія та практика державного управління. - 2011. - Вип. 1. - С. 280-287.

7. Цвігун І.А. Демографічна безпека України та напрями її регулювання: монографія / І.А.Цвігун. - Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2013. - 400 с.

8. Аналіз сучасного стану пенсійного забезпечення України [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>

9. Міграційний профіль України [Електронний ресурс] // Державна міграційна служба України. - Режим доступу: <https://dmsu.gov.ua/>

10. Статистика: Навчальний посібник / Під. ред. д-ра екон. наук, проф. Раєвневої О.В. (Гриф №1/11-455 від 20.01.2011р.) с.20-50

Автор:

ЕІ, магістрант 2 року навчання,
групи 8.04.051.100.19.1

Ірина ПОНОМАРЕНКО

Керівник, к.е.н., доц.
кафедри статистики і економічного
прогнозування

Ганна СВИДЛО

Зав. кафедри

статистики і економічного прогнозування,
д.е.н., проф.

Олена РАЄВНЄВА

Декан факультету
економічної інформатики

Григорій КОЦ